

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 16 april 1920 kl. 1/2 2 e. m.

*Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 6,
i anledning av herr Runefors motion, nr 136, om skri-
velse till Kungl. Maj:t angående beredande av stipendier
åt skickliga hantverkslärlingar.*

Närvarande: Herrar Eriksson i Stockholm, Karlsson i Surte, Nylander, Johansson i Olstorp, Vahlstedt, Johansson i Brånalt*, Olsson i Mora, Werner, Granath och Olsson i Golvasta*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren av herr Runefors väckt motion, nr 136 som för förberedande behandling hänvisats till utskottet, har motionären hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville besluta, att Kungl. Maj:t måtte utreda möjligheten av stipendier åt skickliga lärlingar vid hantverket samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning leder.

Ifråga om motiveringen för denna hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt vad motionen giver vid handen har det antingen undgått motionärens uppmärksamhet eller har denne helt och hållet bortsett ifrån att åtgärder i just det av motionären angivna syfte redan blivit av statsmakterna vidtagna. *Utskottet.*

Rörande dessa åtgärder anser sig utskottet böra här lämna följande kortfattade redogörelse, hämtad från statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (tionde huvudtiteln pag. 179.)

I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition, nr 206, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier å extra stat för år

1918 under sjunde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst 8,000 kronor.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedan kommerskollegium därefter den 27 september 1917 i enlighet med Kungl. Maj:ts befallning avgivit utlåtande och förslag rörande användningen av nämnda anslag, fastställde Kungl. Maj:t den 2 november 1917, i huvudsaklig överensstämmelse med kommerskollegii förslag, *dels* bestämmelser rörande statsunderstöd för utbildande av lärlingar och rörande statspremier åt dylika, *dels ock* bestämmelser rörande statsunderstöd till hantverksföreningar, anslutna till Sveriges hantverksorganisation, för utdelande av lärlingspremier.

Enligt dessa bestämmelser, vilka finnas i sin helhet intagna i det vid statsverkspropositionen till 1918 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 januari 1918, skulle statsunderstöd till mästare för utbildande av lärlingar utgå med 300 kronor för varje lärling samt utanordnas i den ordning, att 100 kronor utbetalades vid första, 75 kronor vid andra och 50 kronor vid tredje årets slut, sedan för varje gång av ombud för Sveriges hantverksorganisation avgivits utlåtande, huruvida mästaren, för såvitt på honom ankomme, bedrivit lärlingens utbildande på ett för utbildningens fullbordande vid tredje årets slut ändamålsenligt sätt. Återstående 75 kronor skulle utbetalas, sedan styrkt blivit, att lärlingen genom avlagt prov eller på annat sätt visat sig vara utlärd i yrket. Dessutom skulle lärling, för vars utbildande mästare erhållit statsunderstöd, och vilken efter avlagt prov undfått Sveriges hantverksorganisations utlärlingsbevis, vara berättigad till en utlärlingspenning av 20 kronor, varjämte, om han i samband med tilldelandet av utlärlingsbevis jämväl fått sig tillerkänd någon av Sveriges hantverksorganisations silvermedaljer, statspremium av högst 100 kronor skulle kunna tilldelas honom. Slutligen skulle genom hantverksföreningarnas försorg utdelas särskilda s. k. lärlingspremier, för vilket ändamål understöd enligt närmare angivna grunder skulle tillkomma hantverksföreningarna.

Vidare har Kungl. Maj:t den 25 oktober 1918 föreskrivit viss ändrad ordning för understödets utanordnande i de fall, då lärlingens mästare och målsman är samma person.

Med utgångspunkt från att, på sätt vid beräkningen av anslagets storlek förutsatts, årligen 50 nya lärlingar skulle komma i åtnjutande av statsunderstödd utbildning, föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut förberörda, den 2 november 1917 beträffande dispositionen av det för år 1918 för nu ifrågavarande ändamål anvisade anslag, 8,000 kronor, vidare, att

5,000 kronor skulle utbetalas till hantverksidkare såsom understöd för utbildande av en första årets lärlingsgrupp, medan återstående 3,000 kronor skulle användas såsom understöd till hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier.

Även för år 1919 beviljades av riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anslag till lärlingsutbildningens befrämjande enligt ovan angivna grunder, därvid emellertid anslagsbeloppet höjdes till 11,750 kronor. För sagda år krävdes nämligen enligt merberörda grunder — förutom 5,000 kronor såsom understöd åt mästare för en ny första årets lärlingsgrupp samt 3,000 kronor till lärlingspremier — ytterligare 3,750 kronor såsom understöd till hantverksidkare för andra utbildningsåret beträffande 1918 års lärlingsgrupp. Föreskrift om anslaget disposition på dylikt sätt meddelades av Kungl. Maj:t genom beslut den 1 juli 1918.

Slutligen har riksdagen på Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning beviljat anslag för ändamålet jämväl för år 1920, därvid anslagsbeloppet höjdes till 14,250 kronor. För innevarande år krävdes nämligen för fortsättande av den påbörjade understödsverksamheten i enlighet med de av Kungl. Maj:t den 2 november 1917 för densamma fastställda grunder dels 5,000 kronor för 1920 års lärlingsgrupps första utbildningsår, dels 3,750 kronor för andra utbildningsåret beträffande 1919 års lärlingar, dels ock för 1918 års lärlingsgrupp för tredje utbildningsåret 2,500 kronor. Dessutom skulle för år 1920 liksom för år 1919 utgå ett belopp av 3,000 kronor till statsunderstöd åt hantverksföreningar för utdelning av lärlingspremier. Däremot behövde icke något belopp för år 1920 anvisas varken till utlärlingspenningar och statspremier, ej heller till bestridande av det belopp av 75 kronor, som skall till mästare utbetalas först sedan det styrkts, att lärling blivit utlärd, enär ingen av de lärlingar, för vilka dessa belopp vore avsedda, hunne avsluta sin utbildning till den tidpunkt, då 1920 års anslag skulle fördelas. Föreskrift om anslaget disposition på dylikt sätt meddelades av Kungl. Maj:t genom beslut den 19 juni 1919.

Uti en den 6 augusti 1919 dagtecknad skrivelse till Kungl. Maj:t framhöll styrelsen för Sveriges hantverksorganisation, att under senare tiden allt för ofta hörts anspråk framställas rörande en väsentlig höjning av det ifrågavarande ersättningsbeloppet till hantverksmästare, och att vid den s. k. »hantverksriksdagen» (nämnda organisations allmänna årsmöte) i juli 1919 uttalande bl. a. gjorts, att ersättningsbeloppet borde åtminstone ökas från 300 till 500 kronor. Styrelsen ansåg för sin del fullgiltiga skäl

föreligga för en sådan höjning och hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i dylikt syfte.

Kungl. kommerskollegium upptog frågan till behandling uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 oktober 1919, däri kollegium uttalade sin anslutning till hantverksorganisationens styrelses framställning i ämnet.

Uti den till årets riksdag avlätna statsverkspropositionen har vederbörande departementschef uttalat, att han ansåge sig böra tillstyrka, att medel till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier bereddades jämväl för år 1921. Han hade emellertid funnit, att kommerskollegii framställning borde tillmötesgås allenast i den mån, att han tillstyrkte en ökning av de till mästarna utgående beloppen med 100 kronor, så fördelade, att de under de tre utbildningsåren utgående understöden ökades vardera med 25 kronor, samt att mästaren, då lärling blivit utlärd, erhöle ett ytterligare belopp av 25 kronor. Beträffande beloppet av utlärlingspenningarna och statspremierna till lärlingarna och i fråga om lärlingspremieringen genom hantverksföreningarna har departementschefen icke funnit anledning att föreslå någon förändring.

Det är uppenbart, att redan den av utskottet nu givna framställningen måste leda till avslag å det genom motionen framförda yrkande.

Vikten av det däri avhandlade ämnet har emellertid föranlett, att utskottet ansett sig böra härutinnan i korthet ytterligare angiva sin allmänna uppfattning.

Utskottet har varit i tillfälle att från det håll, varest det offentliga ansvaret vilar för tillvaratagandet av de intressen, som äro knutna till uppehållandet och utvecklingen av hantverket i vårt land, kommerskollegium, erhålla en direkt och ingående framställning av lärlingsfrågans läge. Denna framställning har oförtydligt givit vid handen, att detta spørsmål är föremål för ett uppmärksamt och levande intresse från nämnda myndighets sida. Utskottet har bibragts den uppfattningen, att kommerskollegium rätt fattat vikten därav, att hantverket beredes det stöd, som kan visa sig erforderligt och nödigt för att bibehålla denna produktionsform i den ställning, vartill densamma till följd av inneboende livskraft och med hänsyn till den allmänna utvecklingen på produktionens område kan anses berättigad.

Men utskottet har å andra sidan, i den mån utskottet kunnat förvärva en vidsträcktare överblick över ämnet, funnit det alltmera uppen-

bart, att hantverksfrågan under nuvarande tidsförhållanden är av synnerligen invecklad beskaffenhet. Och vad särskilt angår det i motionen berörda spörsmål, hantverkets rekrytering, ligger det i öppen dag, att detsamma måste giva anledning till de noggrannaste överväganden av en mångfald faktorer, och att åtskilliga olikartade synpunkter måste komma i betraktande vid eventuella förslag till spörsmålets slutgiltiga lösning. Det torde härutinnan exempelvis böra erinras om den tvistepunkt, varå motionen genom sin formulering själv riktade uppmärksamheten, nämligen frågan om i vilken omfattning statsunderstöd bör utgå till mästarerna eller direkt till lärlingen själv; vidare frågan om lärlingens rätt till avlöning under lärotiden, förhållandet mellan den praktiska yrkesundervisningen i skolorna och mästarutbildningen, frågan om hantverkets ställning å landsbygden o. s. v.

Uti ovanberörda skrivelse den 2 oktober 1919 har kommerskollegium framhållit, att lärlingsrekryteringen numera, bland annat till följd av de under de senaste krigsåren stegrade arbetslönerna till industriarbetare, kommit i ett synnerligen ogynnsamt läge. Från hantverkarnas sida hade framhållits, att det på grund av ovannämnda och andra omständigheter för närvarande inom flera yrken funnes endast ett fåtal lärlingar, samt att det ofta vore förenat med stora svårigheter att få behålla dessa till lärotidens slut. Dessa omständigheter vore givetvis av allvarligaste beskaffenhet för hantverkets fortbestånd och hela framtida utveckling, och det torde vara oundgängligen påkallat, att åtgärder snarast vidtoges för att på ett eller annat sätt bereda en bättring i situationen. Inom kollegium vore det ifrågavarande spörsmålet föremål för övervägande, och vore kollegium betänkt på att söka snarast åvägbringa *en utredning av frågan i hela dess vidd.*

Det framgår av vad utskottet ovan anført, att jämväl utskottet hyser den uppfattningen, att det i motionen berörda spörsmål först genom en dylik allsidig utredning kan föras till en rationell lösning.

Utskottet får alltså hemställa,

att herr Runefors motion, nr 136, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1920.

Å utskottets vägnar:

ERNST ERIKSSON.